

Orbán Balázs

Kelemen havas.

Olaszok a havason. Vajvogyás völgye. Leégett erdők. Bánffy mezeje. Ördögmalma. Tolvajok asztala. Obcsina. Stezia. A Kelemen havas vadjai. A Vajvogyás forrása. Kelemen havas teteje, annak 9 csúcsa. Az innen eredő folyók. Kilátás a Vajvogyás-csúcsról. Egy éj a Kelemen havason. Futó fenyő. Putorasza tó. A Kelemen havas alakzata, Göde Leo sziklacsoportja. Székelyföld határa régen.

A felső Hurdogáson Urmánczinak csinos házikója van, itt háltunk meg, s miután a patakából saját kézzel kifogott friss pisztráanggal nagyon uriasan megvacsoráltunk, az est szépségében gyönyörködve, kedélyesen elbeszélgettünk a munkáról megtérő olaszokkal. Oly jól esett itt e rengeteg vadonban Európa egyik legműveltebb és legzengzetesebb nyelvén társalogni, azon testvérnép nyelvén, mely Róma műizlését, műveltségét és művészetét adá át az utókornak; azon nemzet fiaival, melyet közös szenvedés és elnyomatás tett együttérző, együtt vérző testvér nemzetté; azon nemzet fiaival, kik az újabb zene, költészet és művészetnek teremtői valának, – és megszólalt ajkaikon a dal, oly keserves és panaszos, minőt csak egy elnyomott hazának messze elszórt fiai hallhatnak, oly lágy, oly meleg és érzeménydús, minőt csak a szép enyhe égaljszülte olasz nyelv adhat vissza, oly remegő, oly búsan zengedelmes, minőt csak a társvesztett fülemile zenghet, s mi könnyezünk, a honfájdalomtól telt kebel kiönte az érző szívnek szemcsatornáin. Oh szép dicső Itália, köszöntlek, feléledéseknek e nagy korszakában; a szabadság hajnalának szép földed feletti szétderengését kövesse a nemzetboldogság napjának dicsteljes felvirradása.

Reggel jókor indultunk, még pedig gyalog, mert ezen felül az út megszűnik, csak nyájaknyomdoka alkotta ösvény hatol be az erdők magányába. Fejszével fegyverkezett néhány ember is jött ételnemüt czipelve, mert tudtuk, hogy a havasi lég mily étvágyingerlő. A Vajvogyás völgyén haladtunk fel, hol gyönyörű trachyt sziklagerinczek, csudás alaku szirtormok merednek fel. Az erdők még szebb ékeit, a gyönyörű fenyveseket leperzselte s halomra döntötte egy azelőtt dühöngött nagy erdőégés, mely 1500 hold erdőt s roppant fakészletet emésztett fel, de a romlás e helyét igyekezett felékiteni a természet; a bibor bokkrétáju *csővirics* (*epilolium angustifolium*) egész tábora lepte el a kormos földet, a fűvényzetnek ezen gyors hirnöke szép szőnyeget terített e pusztá talajra, hogy odaédesgesse a többi virágokat is; ő azonban csak addig marad, míg a fű benövi az égett helyet, mert a hogy a tenyészetnek ékes virányát felfakasztá: akkor egészen tova tűnik, hogy más irtványt díszítsen és ékesítsen fel. Jóizü borviz-forrásnál nyugodtunk, azután pedig a zúgó patak partjain haladva, a *Bánffy mezejére*, egy itt-ott

erdőfoltokkal tarkázott 200 hold területű fenntérre értünk. Itt a táj kinyílt, előttünk az oly közelnek tetsző *Kelemen havas* roppant csúcsaival, keletre az *Obcsina* és a *Szárhegyi kőalja*, melyek között rohan le a nagy szikladarabokat hengergető *Taplicsora*.

E több ezer láb magasságban fekvő tér oly meleg, hogy a nyájak egész vizkeresztig itt legelnek, s csak mikor a téli ködök fel kezdenek emelkedni, költöznek enyhébb helyekre. Itt már nagy mennyiségben tenyészik a bábakalács körfény (*carlina acaulis*), a havasi regio e szép csillagalaku növénye, a marhák e kedvencz csemegéje.

Az Obcsina oldalában az ösvénytől nyugatra van az *Ördögmalma*, egy sajátságos sziklacsoportozat, mely kerék és lajjal bíró malom alakját utánozza, ott örölte a rege szerint az ördög a véteknek magát, de Isten kővé változtatta a véték kovászára lisztet gyártó malmot. Nem messze van innen a *tolvajok asztalának* nevezett azon lapos kő, hol a hagyomány szerint a régen Kelemen havasában tanyázó nagy tolvajbandák tanácskozni és zsákmányt osztani összegyűltek. E hagyománynak nyomát találjuk még törvényeinkben is, melyekből kitűnik, hogy ezen roppant erdőségek között oly nagyszámú tolvajok tanyáztak, hogy kiirtásukról országosan kellett gondoskodni¹.

Az Obcsina csak kis előhegye a Kelemen havasnak, s mégis ugyancsak izzadtunk, míg meredek oldalán kikapaszzkodhattunk, úgy hogy a tetején felbuzgó *Hidegforrásnál* szükségét éreztük a nyugvásnak, de még a reggelizésnek is, mert hát éhesek voltunk, falatoztunk is egész havasi étvággyal, ittunk rá e forrásnak ritka jó vizéből, s azután szabadon legelésző szilaj lovakat (melyeknek gazdája velünk volt) fogdostunk össze nagy bajjal, melyekre aztán nyereg és kantár nélkül csikós módjára felkapaszkodva lovagoltunk neki a Kelemen havasnak, daczára ama példabeszédnek, mely azt mondja, hogy becsületes ember szeptember elsője után a Kelemen havasán nem jár, mi onnan ered, hogy ekkor már a hó itt le szokott esni, miért régen, midőn tolvajok tartózkodtak ott, csak azok maradtak télire is e biztos búvhelyen. October elején voltunk bár, de azért mégis a szép enyhe naptól felbátorítva, rászánók magunkat e roppant havas megmászására. Eleget mondták, hogy a hó odalep, hogy oda fogunk fagyni, hogy ott vihar, hófergeteg oly gyorsan, oly váratlanul támad, hogy az utast oda lepi, s akkor menthetetlenül veszve van, stb. De mi erre semmit se hederítettünk² mert az eszme, hogy ezen Erdély, Bukovina és Moldova összeütköző szögletében levő havas tetejéről széttekinthessünk, oly ellentállhatlan vágygyá nőtte ki magát, hogy menésre határoztuk el magunkat, annál inkább, mert oly közelnek tetszett e havas teteje, hogy estvéig azt megjárni s arról visszajöhetni is hittük. – Eleget mondták, hogy az oly messze van, hogy jó lesz, ha estvére felérünk, hogy az

¹ Lásd Appr. Cons. V. rész 88. edictum.

² Ügyeltünk, rá aemmit se hajtottunk.

éjek már roppant hidegek, stb., de mi mindezt túlzásnak, visszajesztésre számított cselnek hittük, s tova lovagoltunk.

Csakhamar a visszakeblezett havasokhoz tartozó *Steziára*, egy nagy kiterjedésű fennsíkra hágtunk, ezen átlovagolva, rövid időn azon sűrű fenyves régiójába értünk, mely a Kelemen kopasz csúcsait zöld nyakkendőként öleli körül. Ez erdő vad pávák sergeinek kedvencz tanyája, melyek közeledtünkre tovarepültek. Egy-egy gim is (*cervus elapsus*) előfordul e havasban, a közönséges nyuszt (*mustella martes*) és a fűrge mókusok ellensége, a hölgymenyét (*mustella Erminea*) is gyakori, melynek bőrét lengyelországi zsidók szokták felszedni, sőt fehér válfajú nyulak, rókák is vetődtek ide, hihetőleg Oroszországból, s ha igaz, a Kelemen havas alatt levő Bélborban hiuzt (*felis lynx*) is lőttek; közönséges vadmacska, őz, medve és vaddisznótól nyüzsög az erdő, de kihalt legnevezetesebb vada, a bölény (*Bos urus*), mely itt nagy mennyiségben tenyésztett hajdan³, utolsó ivadéka a múlt század végén veszett el.

Ez erdőben a fenyőfa már nem nő magasra, se nagyon vastagra, nyulánk törzse egész aljáig be van ágakkal nőve, csereklyéje feketéhez közelítő sötét zöld. E fenyőfajt a székely *lánczfenyő*nek hívja, s mivel fája cserfa keménységű, épületfának igen alkalmas.

De ne higgye senki, hogy ezen 5000 láb magasságban levő erdő bús és hallgatag; nem, mert ott is élnek madarak, az erdőknek ezen lantosai, megnépesítik, felelevenítik a távoli magányt; ott zeng a havasok fülemiléje, az énekes rigó (*turdus musicus*) melynek szép magánydalát a húros halk hárfaszerű lány ömlengése s a fekete rigó kirívó recitáciája kíséri, a kúszó madarak (*scansores*) kopácsolása adja a hangütenyt (*tactus*) és a vad méhtelepet kutató, karmazsin fejű nagy fekete harkáj (*picus marcius*) jajveszéklő kiabálása fejt ki a forte-t.

De im kiértünk az erdőszegélyből, a Kelemen havas főcsúcsának előhegye alatt állunk, hanem még messze a tető, s már dél elmúlt, mivel pedig e roppant havasnak több csúcsát akartuk megjárni, de átlátva azt is, hogy már hurdogási tanyánkra vissza nem térhetünk, másfelől áthatva azon eszme költőiségétől, hogy egy éjet a Kelemen havasán töltsünk, elhatároztuk itt meghálni; mielőtt azonban körutunkat a havastetőkre megkezdtük volna, éji szállás keresésére indultunk, mi hamar fel is találtunk a főcsúcs alatt közvetlenül felfakadó *Vajvodásza* (patak) forrás fejenél; mely egyike a legdusabbaknak, mert az itt felfakadó buzgó forrás néhány száz lépéssel alább már jelentékeny folyócskává izmosul, utjat szép lapos kövek jelölik, oly szabályszerű idomuak, hogy a legfelségesebb járdát lehetne azokkal rakni. Mig széttekinténk, egyik székelyünk már tüzet élesztett, már rotyogva főtt a puliszka, melyhez mi felséges étvágygyal ültünk, azután pedig lovainkra kerekedve, neki

³ Bzensky R. Silogimaenea TRas. Ecclesiae, prologomenmon III. Kéziratban a gyula-fehérvári Batthiány-könyvtárban.

irramodtunk a menedékesen felemelkedő csúcsnak, melynek alját kék és veres bogójú áfonyaágak nőttek be, honnan a szép tollazatu, de rút hangu vad pávák (tatrao urogallus) százai repültek fel. Mielőtt azonban tovább mennénk, szükséges leend tájékozás végett a Kelemen havas tájiratával és viszonyaival egy kissé megismerkednünk.

A *Kelemen havas* egy roppant kiterjedésű havaslánczolat, mely a tölgyesi és borgóprundi szoros között éppen hazánkban határszélén vonúl el a Székelyföldnek áthathatlan északi védfalát alkotva; az egész 5686 láb magas hegytömeg trachyt képződés, illetőleg itt van zöme azon roppant trachyt-tömegnek, mely innen kiindulva, a Székelyföld közepén (Gyergyó nyugati hegysorán és a Hargitán) egész a torjai Büdös-ig leágazik, a bel székelyföldi hegységek hátgerinczét alkotva. Ez Európa legnagyobb trachyttömbje, mely kőzet ily nagy tömegben csak itt fordul elő (Hauer szerint).

A Kelemen havas hozzávetőleges kiterjedése 100,000 hold, tetőcsúcsai nem kopárok, mint az ily magasságu hegyeknél többnyire mindenütt az eset, hanem annak több ezer hold kiterjedésű fennlapályain dústenyészetű kárpáti fű terem, melyért a berszányok messziről (Hétfalu, sőt Szeben vidékéről is) ide vándorolnak, hogy bérbe kivéve, nyaranta legeltessék. Ilyenkor 15,000 szarvasmarha, 50–60,000 juh tanyáz itten; ott jártunkkor azonban már pusztá volt a havas, csúcsairól nem hangzott le a nyájak kolompzenéje, nem zengett a pásztor tilinkója, nem zajlott hű örkutyájának hegyeket viszhangoztató ugatása, – elvonultak ők a közlő tél elől be Törökországba, melegebb, enyhébb éghajlat alá, miért a komor hegyóriás elhagyatottságának egész nagyszerűségében tünt fel előttünk. Az ember innen már ki volt tiltva, a természet ünnepélyes magányában szendergett, csak a mi merészségünk toladott oda fel, hogy percnyire felzavarja a havas nyugalmának nagyszerű csendjét.

A Kelemen havas több csúcsra oszlik. Kilencz fő és több apró csúcs mered fel a csak saskeselyük által lakott légürbe. Keletre fekvő első csúcsa a *Gyalu-Lát*, melynek északi aljában fekszik Moldova első faluja *Dragojásza*, délkeleti aljában *Bélbor*; ebből ered a Moldovába kifolyó *Niagra*, *Niegrichora*, és a tölgyesi szorosnál kirohanó *Bisztriczora*.

Második csúcsa a *Kodavaszi*, honnan a Nagy-Beszterczébe szakadó *Köndre* ered.

Harmadik a gyönyörű sziklaalakzatokat felmutató *Cserebuk* (Cserebükk).

Negyedik a *Vajvodásza*, mely legmagasabb középcsúcsa e havasnak. Elnevezését fejedelemtől (vajda) nyerte, s valójában ő fejedelme e havaslánczolatnak, több száz lábbal haladván meg a többi csúcsokat, melyek mint alább ülő miniszterek sorakoznak e fellegrón körül. Ennek déli oldalából ered, mint látók, a *Vajvodásza patak*, melybe a szintén Kelemenen eredő *Iszvor* és *Putoráz* ömlik, északi oldalán pedig a Moldovába folyó *Petrinásza* fakad fel.

Ötödik a *Brádu csont*.

Hatodik a *Rekettyés*, melynek déli oldalában *Putrásza* nevü, gyönyörü havasi tóból foly ki a hasonló nevü (Topliczába szakadó) patak⁴.

Hetedik a *Dregus*, honnan a Marosba folyó *Zebrák* pataka ered. Nyolczadik a függőlegesen lemetszett *Stezia*; ezen kettős metszetü végsőcsúcs délnyugati oldalából ered a szintén Marosba szakadó *Ilva*, északi oldalából a Vale Nigra Dorni s a nagy Beszterczébe futó számos más pataka Moldova és Bukovinának. Kilencedik a *Negoj*, melyet az előbbitől csak egy hegynyak választ el, s honnan a *Ratosnya* vize foly le a Marosba.

E szerint három külön országhoz tartozó folyónak adózik e forrásdús hegytömeg, két folyónak plane édes anyja, mert a hazánkat érintő s Moldovába kifolyó *Bisztriczora*, s a Marost felgazdagító *Toplicza* itt ered; mindkettőt anyja ellen lázíták az emberek, s azokon hordják el szép sugár fenyveseit. – E hegységből nyert fő vizjárulékát a *Maros*, és a Bukovinában eredő *Nagy-Besztercze* is. Alig van széles e világon hegy, melyen oly nagy mennyiségü viz-ere fakadna fel a földnek, mint a *Kelemen havasán*.

Mi legelőbb is a fejedelmi csúcsnál, a Vajvodászáznál tettük látogatásunkat, de csalfa hegy ám az, mert aljából a tető közelben tetszett s midőn már fenn hívők magunkat: im egy szikla lépcsőzet zárta el a tovább lovagolhatást; leszálltunk lovainkról, megmásztuk meredek oldalát azon hittél, hogy ott a tető; de hogy volt ott, még hét ily sziklalépcsőzeten kellett felküzdeni magunkat, míg feljutottunk végre a tető sziklapártájára, hol roppant trachyt romok szolgáltattak páholyt az innen feltáruló nagyszerü körlátványhoz.

Körvonalozzuk azt néhány szóval. *Délen*, gyönyörü hegyeinek ragyogó foglaltványában, Gyergyó tere tünt fel, falvainak fénylő tornyaival, a zöld rétek közt kanyargó Marosnak ezüst szalagával; alább mint az ég azur palástjának kimetszett ezüst csipkézete, Sz.-Domokos távol hegyei, a *Tarkő*, *Nagy-Hagymás*, jobbra a Maros komor édes anyja, a *Fekete Rez*, ott a kettős csúcsu s Csíkot elrejtő *Szemete*, ott a roppant tömegü *Délhegy* és Küküllőtő-mező, a két Küküllő édes anyja, melyen a Kelemen havas vetélytársa, a Hargitának büszke ormai pillantgatnak át, délnyugaton pedig az egész Görgényig leágazó Gyergyó-széli havasok nyulnak el, köztük az égi kúpként kiemelkedő *Kereszthegy* s a csudás alakzatú *Emberfő*.

Közelebb *nyugatra* a Maros völgye metsződik be e havas kifutványai közé; ott törtet le a roppant mélységben az e havasból felgazdagult Maros, túl rajta *Fancsal*, *Bunyásza* és *Magura* gyönyörü láncolatai. *Délkeleti* szögletben a *Czofránka*, *Lóhavas* és az átfehérlő *Gyilkos*; azokon innen a *Közrez* és *Bükkhavas* közt, az innen kis hangyabojnak tetsző *Borszék*, és a Kelemen lábainál *Bélbor* kies fennlapálya, melyen túl a *Bisztriczora*

⁴ Putrásza vagy Puturosze neve onnan ered, hogy kissé eredetén alól egy sziklaoldalból sok bűdös forrás szakad bele, melyeknek fehér lerakódása van.

gyönyörű heglánczolatok közt átkigyózó völgye tárul fel le egészen Tölgyesig, és azok a nagyszerű, alakzatban, színezetben oly változékony, nagyságban oly megdöbbentő sziklaóriások, a láthatárt elzáró roppant sziklabástyák, a lábainál eltörpülő *Muncselt* és *Cziblest* lenéző *Komárnyik* és az ezt és minden havast felülmúló Kárpátkirály, az óriási *Csalhó!*

Északra szédítő mélység, melynek örvényleteibe alig mer lepillantani a szem, mert a félholdszerűleg kanyaruló Kelemen havas ez oldalról függőleges meredeken van lemetszve, áthathatlan véd fala a haza határainak, hol csak más országai madarak repülhetnek át, de ember át nem hatolhat. Ott a távolban e hegyél merész vonalán túl felötlik Moldova és Bukovina határhegysége, a Nagy-Besztercze melletti *Priporu*, *Kandrini*, *Muntye Dorni* és az éggel ölelkező térség, odább azon gyönyörű alakzatu havasok, melyek a *borgóprundi* szoros mellett magasulnak fel, túl azokon valami felhőfátyolszerű elmosódó bizonytalan alak, mely az *Ünökő* és *Czibles* árnyképét jelöli. Alattunk pedig roppant hegytömeg, a belőle kifolyó számos pataknak szintén belőle kifutó heglánczolatok által körülölelt mély sötét völgyületeivel, egy sötétzöld tengernek játszi hullámszerű áthathatlan régiója!

Halvány körvonalozása ez csak a Kelemen havas főcsúcsáról feltáruló nagyszerű körlátványnak; de ki tudná azt csak megközelítőleg is méltó színekkel ecsetelni? ki tudná az e látvány által előidézett benyomást szavakba önteni? Külföldre futunk lelki éldeletet és gyönyört vadászni; bámuljuk Svájc és Tirol havasi tájait, de azt, mit itthon birunk, elhanyagoljuk, nem ismerjük, pedig én tagadom, hogy a Kelemen havasáról felmerülő körlátványnál szebbet, nagyobb szerűt, elbűvölőbbet bárhol is lehessen találni, – s mégis mily kevesen vannak, a kik e nagyszerű havasoknak csak nevét is tudják, a kik lételéről tudomással birnak. Pedig az általam vázolt kilátás csak egy pontról van; a Kelemen havas kilencz csúcsának mindenikéről más látvány, más vidék, más ország tárul fel, – a Gyalu-Látról látszik fél Moldova egész *Jakobenig*, a Nagy-Besztercze völgyének száz meg száz helysége. A legszélső *Negojról* pedig tiszta időben jól látszik Besztercze város tornya, a Maros völgye *Szász-Régennel* és *Vásárhelylyel* s az egész Mezőség le a tordai hasadékig, a nyugati Kárpátoknak gyönyörű vonalával. De mi e csúcsokat megjárni most nem érkezünk, mert im a nap lehanyatlik; végigfuttatók azért szemeinket még egyszer az arany sugárözönnel elöntött vidéknek ez új világításban új színezetű képletein, s azután visszaindultunk tanyánkra, áldva az eget, mely derülten mosolyga ránk s élveznünk engedé a soha sem feledhető nagyszerű látványt!

Tanyánkon vig élet folyt; a hátra maradt székely atyafiak egy fél erdőt hordtak össze s óriási tüzet gyújtottak, – nagy tönkök voltak az üszkök, terjedelmes sziklalap a pestalj (a

kemencze alj) a körüli lombos fenyők pedig fegyverfogásaink. Már hálósobánk is be volt rendezve és butorozva szakértő szálláskészítő székelyeink által, kik fiatal fenyőkből védfalat fontak az északi szél ellen, ágyat pedig puha csereklyéből (fenyő rügy) vetettek. A természet ingyen világításban részeltetett, felgyújtva Lunának ábrándos sugarakat lövellő lámpáját; maga a Kelemen havas is ezt estve kiválóan udvarias volt irányunkban, szokása ellenére nem szellőzvé, sőt a mi nagyon meglepett, még hóharmat (dér) sem hullott, pedig lenn már rég elperzselte a völgyek virányait a télnek ezen könyörtelen előpostája.

Puliszkánk már költőileg rotyogott, míg mi sovár étvággal vártuk a percet, midőn azt székelyünk megkeverve, műértőleg borítá ki; a legsajátságosabb az volt, hogy ezen, medvék által lakott rengetegekben nem az evett meg minket, hanem mi ettük meg a medvét, mert hát így hívják a pásztorok azon puliszkából csinált, turóval tömött gömböket, melyek szenen megpiritva felséges eledelt nyújtanak. Ily gombócokat havasi légtől és sok mászkálástól fokozott étvágygyal hihetlen mennyiségben fogyasztánk el, csemegénk harmatlágyította veres afonya volt, mely ősszel igen izletes gyümölcs, azután pedig bodor füstöket bocsátva heverésztünk illatos rügypamlagunkon, mignem vezetőinknek szép tündér meséi úgy elszenderítének, hogy csak a hajnal előhidege ébreszte fel.

Reggelihez és haza indulashoz tettünk készületeket, vezetőink a legelészni bocsátott lovak után mentek. Oh de azok rútul rászedtek bennünket abbeli haragjukban, hogy békés legelőjokról elfogtak, azzal boszulván meg minket, hogy szépen ott hagytak a faképnél. Mig embereink felkutatták a vidéket, addig mi hasznosítandók az időt, a *Putorásza* tó megnézésére rándultunk el.

Említők már, hogy a Kelemen havas csúcsai nem kopaszak, hanem a havasi fűvények puha gypével vannak bevonva, mely lenn afonya, fenn különböző Lichen-fajokkal van keverve; ezek közé a havasi kárpáti és sibériai csöngék különböző fajai keverednek pompás színvegyülésben; de nem tettem említést még e havastetőnek legnagyobb szerű növényzetéről: a futófenyőről (a bennszülöttek Lacs-fenyőnek hívják, tudományos neve *Pinus Pampilio*. Krumholtz). Ez egy törpe fenyőfaj, mely a legmagasabb havasok csúcsain tenyészik; azonban oly roppant mennyiségben sehol se, mint éppen a Kelemenhavasán. Az itt uralgó szelek és hideg nem engedik, hogy e fa magasan felnőjön, hanem ágai a földön hosszan elnyulva, egymással egybefonódva, összenőve, oly áthathatlan sűrűséget alkotnak, melyen az állatok Herculese az Elefánt se tudna áttörni, – e fának haja pikkelyes, ha meg metszik, ananásznál is finomabb illatot terjeszt; miért vékonyabb ágaiából pipaszárat csinálnak, melyek hajlékonyak, könnyűek, illatosak és soha sem levednek meg. A legfeljebb 6–8 lábnyi magasságig emelkedő futófenyő itt 10–20 hold kiterjedésű foltokban terjed oly tömören, hogy néhol a szó teljes

értelmében eltorlaszolja a közlekedést elannyira, hogy csak nagy kerülések után tudunk a Rekettyés csúcs déli aljában levő tóhoz vergődni, melyet ismét oly féltékenyen karolt körül a futófenyőnek áthathatlan tömege, hogy alig tudók megközelíteni. A *Putorásza tó* fél hold kiterjedésű lehet, nagyon mély, vize tiszta, iható, kifolyása a hason nevű pataknak ad táplálékot. Ezen sajtáságos környezetű kristály tavacska ily magasságban mindenesetre meglepő tünemény.

A tótól felmáztunk a tetőre, hogy még egyszer megpillantsuk a tegnap bámult vidéket a regg pompájában is, midőn végre lelkünk eltelt a gyönyör árjával; időnk volt bámulni e hegy szikláinak sajtáságos alakzatát, mely ezen a csúcson legjobban észlelhető. A trachyt vagy trachytgyüleg (conglomerat) roppant fekkentés rétegekben jön elő, mintha itt véghatáraiknál legerőteljesebben fejlődtek volna ki ez összislák; az innen lenyúló főág egész a Búdösig hat le, mellékkifutványa pedig *Petroszol* felé csap át, hogy a Piátra Dorninál és a Vereskőnél gyönyörű alakzatu obeliskekbe törjön fel, míg végre az *Ilva patak*nál elenyészve, a fiatal kő homokkőnek adja át az uralmat.

A szemes vad pávákat üldözve és lődözve tértünk vissza tanyánkra, de ló még sehol se volt, ekként nem maradt egyéb hátra, mint gyalog sétálni vissza *Hurdogásra*, hová csak estve érkeztünk meg, Topliczára pedig csak harmadnap vetődtünk vissza.

Topliczáról egy érdekes leutazást lehet vala tenni a Maros völgyén Szász-Régenig; mondják, hogy e szoros gyönyörűen nagyszerű, azonban ott más út nem lévén, mint a Maros köves medre⁵, ez utazás igen fáradságos és veszélyes is, legjobban és legérdekesebben azt tavasszal tutajon lehet megtenni, miért mi is egy későbbi ily tutaj-utazásra határoztuk el magunkat, most azonban lerándultunk Topliczán egy órával alól fekvő *Göde*-re. Göde egy Mesterházához tartozó kis helység a hasonnevű patak balparti beszakadásánál, itt is van fátszállító fán csuszó vasut, melyen a balparti hegyek fáját hordják le. E kis helység fekvése valóban meglepően szép, mondhatnám nagyszerű; ez kétségtelenül a Maros szorosának egyik legszebb fénypontjául tekinthető, szemben (a jobb parton) van a *Leo*, legmagasabb csúcsa a Maros-szorosnak, honnan egész Gyergyó látszik. E meredek magas hegy oldalán gyönyörű idomu gyüleg-sziklák vannak, melyek a legszeszélyesebb csoportokat tüntetik elő, egyik fekvő oroszlánt utánoz, s talán innen a hegy neve. Oly festőileg szép e táj, hogy képét melléklem. A hagyomány azt tartja, hogy régen nem csak Toplicza, de Mesterháza is le egész az Ilváig Székelyföldhöz tartozott, de sok rabló tanyázt ottan, a székelyek üldözni, irtani kezdték,

⁵ Azóta már elkészült az út egészen Régenig.

miért azok több hatalmas ur pártolása alá adván magukat, ezen e védelmük alá vett területet elszakították Gyergyótól. Gödére tett lerándulásunk után visszatértünk Gyergyóba.

Göde a Maros szorosában a Leo szikláival háttérében. (Rajz. Keleti Gusztáv.)

In Orbán Balázs: *A székelyföld leírása történelmi, régészeti, természetrajzi s népismei szempontból.* II. Csíkszék, Pest. 1869. 140–144.